

PORTFOLIO EUROPEU DE LES LLENGÜES

Guia general

**Conselleria de Cultura, Educació i Esport
Direcció General d'Ensenyament
Ensenyaments en Valencià (SEDEV)**

Director del projecte: Agustí Pérez Folqués

Coordinadora experimentació: Anna Marí Martínez

Equip de redacció de la guia de treball

Coordinació de la guia: Nèlson Seguí Penadés

Autoria:

Consol Noverques Garcia i Nèlson Seguí Penadés

Aportacions de les Assessories: Assessoria Didàctica per a l'Ensenyament en Valencià i Assessoria dels CEFIRE d'Alacant, de Godella i d'Alzira.

Aportacions realitzades pel professorat dels centres que han experimentat l'aplicació del Portfolio: CP El Palmeral d'Alacant; CP Emilio Varela d'Alacant; CP El Castell d'Albalat dels Sorells; CP Balmes de Guadassuar; C Profesional la Salle de Paterna (curs 2005/2006).

Guia de treball del Portfoli Europeu de les Llengües. Comunitat Valenciana.

Índex

- 1) Què és el Marc Comú Europeu de Referència per a les llengües (MECR)?
- 2) Què és el Portfoli Europeu de les Llengües (PEL)?
 - 1) Components del PEL
 - 2) Funcions del PEL
 - 3) Per què i per a què un Portfoli de Llengües?
- 3) Versió espanyola del PEL
- 4) El PEL al centre i a l'aula
 - 1) Bases metodològiques per al tractament de les llengües
 - a) Introducció
 - b) Tractament integrat de les llengües i de les llengües i els continguts
 - c) Implicacions en el valencià
 - d) Enfocament comunicatiu
 - e) Motivació, reflexió i "aprendre a aprendre"
 - f) Com afrontar l'autoavaluació a l'aula
 - 2) Com integrar el PEL en les classes de llengua
 - a) Nivells i descriptors comuns de referència. Una primera aproximació
- 5) Llacunes del PEL

- 6) **Annex I.** Nivells comuns de referència derivats del MECR: USUARI BÀSIC (A1: ACCÉS i A2; BÀSIC), USUARI INDEPENDENT (B1:LLINDAR i B2: AVANÇAT), i USUARI COMPETENT (C1: DOMINI FUNCIONAL i C2: DOMINI EXPERT).
- 7) **Annex II.** Descriptors generals de les 5 competències: COMPENDRE (comprensió auditiva i comprensió lectora), PARLAR (Interacció oral i expressió oral), i ESCRIURE.
- 8) **Annex III.** Escales il·lustratives per a comprensió auditiva, comprensió lectora, interacció oral, producció oral, interacció escrita, producció escrita i competències comunicatives descrites en el MECR.

Guia de treball del Portfoli Europeu de les Llengües. Comunitat Valenciana.

EI MECR

1) Què és el Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües (MECR)?

El Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües és un document elaborat pel Consell d'Europa que proporciona les bases comunes necessàries per a l'elaboració de programes de llengua, d'orientacions curriculars, d'exàmens, de llibres de text, etc., per a tot Europa. Descriu d'una manera exhaustiva el que han d'aprendre a fer els aprenents de llengua a fi d'utilitzar-la per a la comunicació, així com els coneixements i les habilitats que han de desenvolupar per tal de ser capaços d'actuar de manera efectiva. Inclou el context cultural en què s'utilitza la llengua i defineix els nivells de proficiència que permeten mesurar el progrés dels aprenents en cada estadi de l'aprenentatge i durant tota la vida.

EL MECR proporciona als administradors educatius, dissenyadors de cursos, professors, formadors de professors, organismes examinadors, etc., els mitjans per a reflexionar sobre la seua pràctica diària amb l'objectiu que asseguren que satisfan les necessitats reals dels aprenents de qui són responsables. Els criteris objectius que aporta per a la descripció de la proficiència lingüística facilitarà el mutu reconeixement de les qualificacions obtingudes en contextos d'aprenentatge diferents i, per tant, ajudarà a la mobilitat europea.

El MECR naix, així, de la necessitat d'intensificar l'aprenentatge i l'ensenyament de llengües en els estats membres per tal d'afavorir la mobilitat de la població, una comunicació internacional més eficaç que respecte les identitats i la diversitat cultural, un millor accés a la informació, una multiplicació dels intercanvis interpersonals i la millora de les relacions laborals i de comprensió mútua. Amb eixa intenció s'entén que l'aprenentatge de llengües s'ha de produir durant tota la vida i a més convé promoure'l al llarg de tot el sistema educatiu, des de l'Educació Infantil fins a l'ensenyament d'adults. És per això que ofereix instruments molt complets per a reflexionar sobre què és el llenguatge i què són les llengües, sobre què significa aprendre llengües, sobre les capacitats que són necessàries desenvolupar en l'aprenentatge de llengües i sobre les maneres d'establir els propis plans d'aprenentatge i el seu seguiment.

El MECR té la finalitat de promoure i facilitar la cooperació entre les institucions d'ensenyament de diferents països, assentar el reconeixement recíproc de les qualificacions de llengües i ajudar els aprenents, els ensenyants, els dissenyadors de cursos, els organismes certificadors i les administracions educatives a situar i coordinar els seus esforços, a més de contribuir a alimentar el

plurilingüisme dins d'un context pluricultural, característica fonamental de la societat europea actual.

El Consell d'Europa, a través del MECR, protegeix i desenrotlla la rica herència lingüística i cultural d'Europa, com a font de diversitat, i promou el respecte i l'enteniment mutu entre els ciutadans.

El PEL

2) Què és el Portfoli Europeu de les Llengües (PEL)?

El PEL està estretament relacionat amb el MECR. Es tracta d'un projecte europeu que inclou documents personals on els usuaris poden enregistrar les seues experiències d'aprenentatge de llengües i cultures i reflexionar-hi. El PEL, propietat de l'usuari individual i no de la institució o organisme que l'atorga, permet anotar els avanços en l'aprenentatge de llengües o marcar-se noves fites, ajuda a reconèixer com i quan s'aprén, a reflexionar sobre les experiències personals i a valorar els progressos, a participar de forma activa i conscient en els seus aprenentatges, a generar processos d'adquisició o de formació, a orientar la motivació, a augmentar l'autoestima i a potenciar el desenrotllament d'estratègies d'aprenentatge.

Encara que en un principi el PEL es dissenyà per a adults i en clara referència a les llengües estrangeres, també s'ha volgut "adaptar" al món escolar, motiu pel qual s'han dissenyat quatre nivells de Portfoli diferents, i també s'han inclòs les llengües maternes i ambientals.

Components

2. a) Components del PEL

El PEL està integrat per tres components:

◆ El *Passaport de llengües* ofereix un resum de les competències adquirides en les diferents llengües en un moment concret. El resum

es defineix en termes de capacitats i atenent el MECR; registra qualificacions formals i descriu les competències lingüístiques i les experiències lingüístiques i interculturals més significatives; inclou informació sobre competències parcials i específiques; permet l'autoavaluació així com l'avaluació per part del professorat i per part de

les comissions d'exàmens oficials; s'indica qui ha avaluat, quan i amb quins criteris.

Les competències a què fa referència el *Passaport de Llengües* són COMPRENDRE (comprensió autidiva i comprensió lectora), PARLAR (interacció oral i expressió oral), i ESCRIURE, i els nivells són els derivats del MECR, USUARI BÀSIC (A1: ACCÉS i A2: PLATAFORMA), USUARI INDEPENDENT (B1: UMBRAL i B2: AVANÇAT), i USUARI COMPETENT (C1: DOMINI OPERATIU EFICAÇ i C2: MAESTRIA). Vore annex I i II.

- ◆ La *Biografia lingüística* permet al titular involucrar-se en la planificació, la reflexió i l'avaluació del seu procés d'aprenentatge i progrés; estimula l'aprenent a registrar què és capaç de fer en cada una de les llengües i a incloure informació sobre les experiències lingüístiques i culturals obtingudes dins i fora del context educatiu formal; s'ha organitzat per a fomentar el plurilingüisme. La *Biografia lingüística* és l'eix des del punt de vista pedagògic.

Hago un montón de cosas en otras lenguas:
 Disfruto participando en fiestas de otras culturas
 Veo programas de televisión en otras lenguas
 Conozco personajes famosos de otras culturas
 Guardo etiquetas, juguetes, y cuentos de otros países

Sé jugar en otras lenguas a:
 Juegos de acción
 Juegos de mesa
 Juegos tradicionales
 Juegos de ordenador
 Juegos de cartas
 Adivinanzas

Mis viajes:
 He viajado en tren , avión , autobús , barco
 He estado en _____
 Tengo fotos en _____
 Allí he visitado _____

Me gusta:
 Comer _____
 Escuchar canciones y bailar _____
 Ver estas películas y dibujos animados _____
 Escuchar historias y cuentos _____
 Hacer teatro _____
 Hojear y leer libros _____

Guarda en el DOSSIER todas las cosas importantes que te ayudan a recordar.

- ◆ El *Dossier* ofereix al titular l'oportunitat de seleccionar materials per a il·lustrar i documentar els progressos o les experiències enregistrades en la Biografia o el Passaport. El *Dossier* per als més joves i les més joves serà l'àlbum de retalls on guardaran el material lingüístic de les llengües que aprenen per tal d'il·lustrar què en saben. Els adolescents podran guardar els resultats de projectes més o menys relacionats amb les competències de les quals s'haurà d'examinar. Els adults voldran provar la capacitat per a realitzar tasques reals en la llengua que es tracte per la qual cosa podran recopilar cartes, informes i similars. Els treballs recollits podran ser documents escrits i enregistraments orals.

Funcions del PEL

2.b) Funcions del PEL

El PEL té una *funció pedagògica* (ajudar a potenciar i millorar els processos d'aprenentatge de llengües) i una altra *informativa* o de registre.

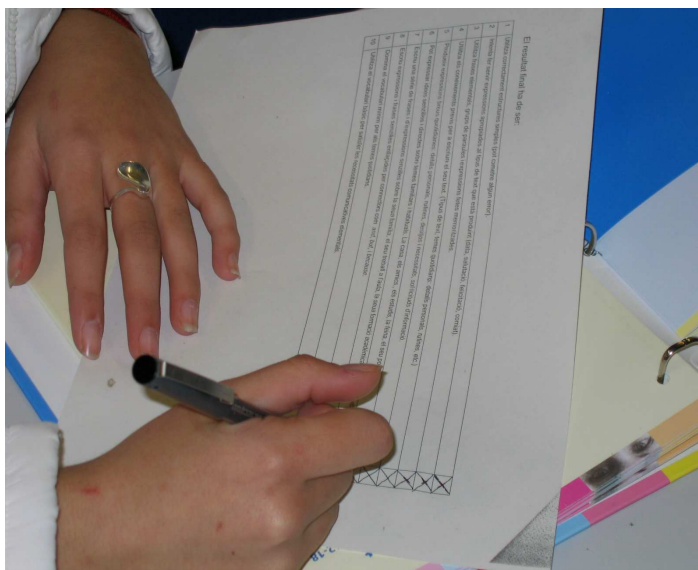
Funció Pedagògica

El PEL intenta fer el procés d'aprenentatge de llengües més transparent a l'alumnat, l'ajuda a desenrotllar la capacitat de reflexió i d'autoavaluació i així potencia l'assumpció de responsabilitat del seu aprenentatge. Fomenta el desenrotllament de l'autonomia de l'alumnat, promou l'educació per a tota la vida i clarifica i precisa els objectius d'aprenentatge en termes comunicatius.

Funció informativa o de registre

La intenció no és substituir certificacions i diplomes després d'haver aprovat exàmens formals, sinó completar eixes certificacions amb informació complementària sobre les experiències i competències lingüístiques demostrades pel titular. Facilita la mobilitat individual i unix les qualificacions regionals i nacionals a les normes internacionalment acceptades des del moment que utilitza la descripció de les competències lingüístiques del MECR. Depèn de l'edat de l'usuari, de manera que en els primers nivells serà menys important. Però quan estiga arribant al final de la seua formació o ja inserit en el món laboral és important que el seu PEL siga reconegut internacionalment.

El PEL està concebut per a donar suport als quatre objectius polítics

del Consell d'Europa:
preservar la diversitat lingüística, promoure la tolerància lingüística i cultural, fomentar el plurilingüisme i assegurar l'educació democràtica de la ciutadania.

2.c) Per què i per a què un Portfoli de Llengües?

La presència de més d'una llengua a l'aula no és un fet nou a la nostra Comunitat, on la major part dels centres educatius apliquen programes d'educació bilingüe, hi ha projectes d'introducció primerenca d'una llengua estrangera i, a més, als centres educatius s'escolta cada vegada més llengües per la incorporació d'alumnat procedent d'altres països del món. Estes situacions, que en cert moment s'han considerat com a problemàtiques, són les que s'han d'utilitzar com a avantatges, és a dir, es tracta de transformar les aules en entorns multilingües on el contacte de llengües i cultures siga un avantatge per al desenrotllament social i cultural de l'alumnat. Es tracta en definitiva de contribuir a la formació de l'aprenent en el respecte a altres maneres de percebre i d'entendre el món, contribució que ens conduirà a una societat multilingüe i intercultural.

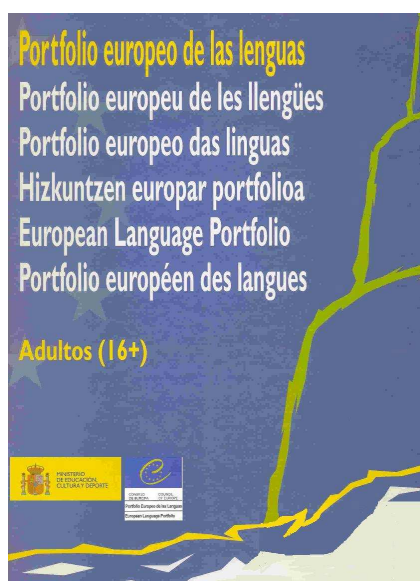
Una versió del PEL

3) Versió espanyola del PEL

L'aplicació del PEL a l'Estat espanyol comporta una oportunitat important per a desenrotllar, millorar i actualitzar l'ensenyament d'idiomes des de totes les perspectives. Per eixe motiu en el disseny original del projecte espanyol s'inclouen uns objectius didàctics per als diferents agents i les diverses institucions implicades en el seu desenrotllament:

Per a l'aprenent, destinatari primer i més important, el PEL permet:

a) Adquirir i desenrotllar actituds i valors positius respecte a l'aprenentatge de diverses llengües al llarg de la vida.

b) Afavorir una visió integradora del plurilingüisme que abrace no només els idiomes francs internacionals, sinó també les diverses llengües de les comunitats autònomes, de les comunitats d'immigrants i dels països europeus.

c) Adquirir i desenrotllar actituds i valors positius respecte a la diversitat cultural, al contacte intercultural i a la relació entre llengua i cultura.

d) Desenrotllar la responsabilitat en l'aprenentatge de llengües, la consciència lingüística i pedagògica del subjecte i la seua autonomia en situacions d'aprenentatge.

Per al docent, destinataris indirectes del projecte i responsables de formar l'aprenent en la utilització del PEL, el projecte permetrà:

- a) Afavorir una visió integrada de l'ensenyament de llengües i del plurilingüisme, que no incloga només la llengua objecte d'aprenentatge, sinó també el conjunt de llengües que s'utilitzen al centre.
- b) Incrementar els seus coneixements i les seues habilitats d'ensenyament en el marc de l'enfocament pedagògic (comunicatiu, constructivista, cognitiu, etc.) en què s'inserix el projecte del Portfoli.
- c) Incrementar la coordinació entre els distints docents de llengua en els centres (espanyol, llengua de la comunitat, idioma estranger, segon idioma estranger, etc.).
- d) Fomentar el desenvolupament d'experiències d'aplicació del Portfoli en entorns particulars i divulgar-les en forma de publicació en revistes, exposició en jornades, etc.

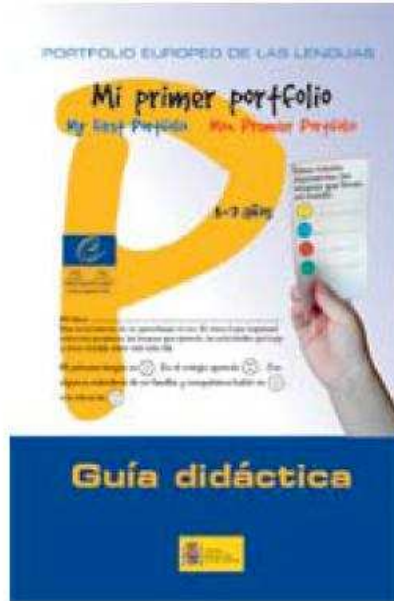
L'aplicació del PEL a l'Estat espanyol compta amb quatre Portfolis per a diferents grups d'edat. Un primer Portfoli d'Educació Infantil, per a xiquets i xiquetes de 3 a 8 anys, que utilitza una estructura i un format de conte il·lustrat a fi d'iniciar-los en la presa de consciència de les llengües i les cultures. Un segon Portfoli de Primària, per a xiquets i xiquetes de 8 a 12 anys, que implica la continuació i

l'aprofundiment de la reflexió ja iniciada. Un tercer Portfoli de Secundària, per a l'alumnat de 12 a 18 anys, que tanca el període d'educació obligatòria i prepara l'aprenent per a l'ús del quart Portfoli, el d'adults, el format del qual és el més estandarditzat dels quatre respecte als models europeus.

Estos Portfolios es caracteritzen per:

- ◆ Incloure totes les llengües de l'alumnat: les oficials de cada comunitat, les que són objecte d'aprenentatge, les que aporta l'alumnat immigrant, les que escolten al carrer, etc. S'espera així fomentar l'aprenentatge de llengües europees i també millorar la convivència entre les diverses llengües i cultures que conformen l'Estat espanyol. Dit d'una altra manera, l'increment de la tolerància de la diversitat lingüística, la millora de les actituds, la disminució dels prejudicis davant determinades variants dialectals d'una mateixa llengua, la facilitació de la integració dels immigrants, etc.

- ◆ Posar més èmfasi en la funció pedagògica i no tant en la informativa, especialment en els Portfolios d'Educació Infantil, Educació Primària i Educació Secundària. S'entén el PEL com un instrument per a formar l'aprenent i per a incrementar la formació didàctica del docent.

- ◆ Proposar la relació del Portfoli amb projectes educatius ja existents —especialment en les comunitats bilingües—, com el *Projecte Educatiu del Centre (PEC)*, *Disseny Particular del Programa (DPP)* o *Plantejament integrat de llengües*.

PEL i tractament de llengües

4) El PEL al centre i a l'aula

4.1) Bases metodològiques per al tractament de les llengües

a) Introducció

La composició multilingüe de l'alumnat que integra les nostres Escoles i Instituts, procedent de llengües i cultures diverses, i els objectius multilingües del nostre Sistema Educatiu —aconseguir que l'alumnat domine les dos llengües oficials i una o dos d'estrangeres i l'ensenyament i ús vehicular de dos o tres llengües en els centres— són elements que conformen la realitat present a la Comunitat Valenciana i que configuren el motiu fonamental per a l'aplicació de programes d'educació plurilingüe en el sistema educatiu. Estos programes s'han de dissenyar perquè encaixen amb els plantejaments que es realitzen des de l'àmbit europeu, en relació a les llengües i cultures, des d'on es promou el multilingüisme, la supervivència de les llengües minoritzades a Europa i el

plurilingüisme dels ciutadans europeus com a signe i tret d'identitat rellevant.

El PEL va nàixer amb la finalitat de delimitar les capacitats dels usuaris en les llengües estrangeres, però actualment contempla totes les llengües que tenen relació amb els usuaris i, en el cas dels més menuts, amb les llengües que tenen presència en el currículum escolar. La utilització del PEL, per tant, pot servir de punt d'enllaç entre els plantejaments dels nostres programes plurilingües i les indicacions del Consell d'Europa, de manera que contribuïx a l'aprenentatge de totes les llengües presents en el nostre currículum i no només al de les llengües estrangeres.

Si entenem l'educació plurilingüe com aquella que proposa, independentment de la procedència lingüística, cultural i socioeconòmica de l'alumnat, l'adquisició d'una competència plurilingüe, almenys en les dos llengües cooficials i en una o dos d'estrangeres, l'experiència integradora de diverses cultures, l'assoliment d'un elevat rendiment en les diferents àrees del currículum adquirit per mitjà de l'ús vehicular de més de dos llengües i la potenciació de la capacitat de conviure en una societat multilingüe i multicultural, observem que el PEL, lluny de contradir estos plantejaments, participa d'eixos objectius, ja que motiva el professorat i l'alumnat en la construcció d'una societat multilingüe i multicultural. El PEL contribuïx així a desenrotllar en els usuaris el repertori de llengües que posseïx i, per tant, les seues capacitats lingüístiques al llarg de tota la vida, a més, potencia la comunicació en l'espai europeu i la tolerància lingüística, condicions per al manteniment de la diversitat lingüística d'Europa i del món.

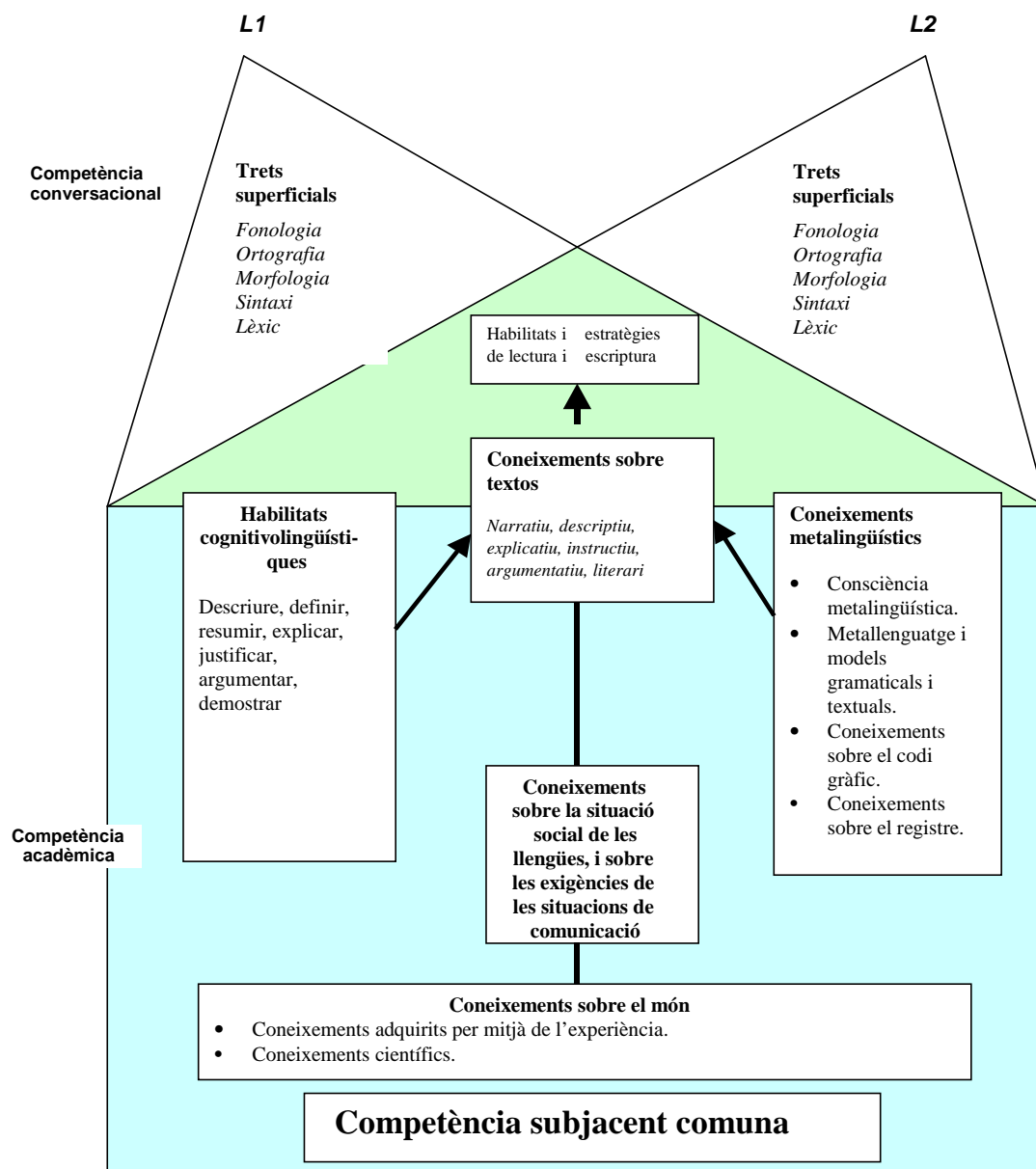
b) Tractament integrat de les llengües i de les llengües i els continguts

Cal tenir en compte que la persona plurilingüe desenrotlla estratègies d'aprenentatge de la llengua que són específiques per la seua condició de bilingüe/plurilingüe; també cal recordar que els sistemes lingüístics presenten zones compartides (veure figura 1, visió de la competència lingüística) comunes a totes les llengües, estructures comunes i trets diferencials específics de cada llengua. Amb estos condicionants, el professorat no pot oblidar que l'ensenyament-aprenentatge de les llengües s'ha d'abordar de manera conjunta i coordinada entre les diferents llengües, és a dir, no es pot organitzar l'ensenyament de cap llengua si no es té en compte la resta. El PEL pot, per tant, ser el desencadenant d'esta coordinació entre el professorat de llengües.

Competència lingüística

Una visió de la competència lingüística

L1 Influències sobre els codis L2

Com que el PEL recull informació, entre d'altres, de les capacitats de l'alumnat en cada una de les llengües que coneix, la majoria de les quals formen part del currículum del centre, sembla evident que tot el professorat del centre —no només el de llengües, encara que sí especialment— siga coneixedor i partícip del mateix plantejament metodològic i didàctic pel que fa a l'ensenyament-aprenentatge de llengües. L'educació plurilingüe necessita que l'educació lingüística siga unitària, la qual cosa implica, d'una banda, que s'incorpore un tractament integrat de les llengües que consistix en un plantejament global amb l'objectiu de construir una competència lingüística plurilingüe global i, d'altra banda, que s'incorpore un tractament integrat de les llengües i els continguts.

Així, com que cada professor partix, en general, de concepcions personals sobre la llengua com a objecte d'aprenentatge o sobre com els xiquets i les xiquetes aprenen llengües, o sobre com s'aprén llengua en les àrees no lingüístiques, o sobre quin metallenguatge cal utilitzar, es pot donar el cas que al mateix individu se li apliquen enfocaments didàctics diferents, reba els ensenyaments per part de professorat amb competències lingüístiques diferents, especialment en el cas de la llengua minoritzada, se li exigisquen competències diferents o realitze un ús vehicular de la llengua amb perspectives diferents. Com que el PEL fa referència a totes les llengües, es pot convertir en l'excusa o el motiu pel qual el centre haja de prendre una sèrie de decisions sobre la política lingüísticoeducativa que ha d'adoptar, la qual es concreta en l'aplicació d'un programa d'educació plurilingüe específic. Cal, per tant, una reflexió conjunta entre tot el professorat per arribar a un consens, d'acord amb els plantejaments comunicatius actuals, sobre què és exactament allò que el professorat ha d'ensenyar i l'alumnat ha d'aprendre a classe, tant en la L1 com en la L2 o la LE.

El disseny del PEL obliga a establir una configuració comuna de la competència comunicativa per a les diferents llengües del currículum, la qual cosa facilitarà la unificació de criteris i l'ús d'una terminologia comuna per part de tot el professorat de les diferents llengües i etapes. Així, els àmbits d'ús i les habilitats que es plantegen en el PEL s'han de lligar amb els que es plantegen en l'àmbit del centre, és a dir, amb el Currículum.

El centre, en el seu plantejament didàctic, haurà d'aprofitar totes les situacions i el contextos per a plantejar un ús formal de les llengües, contextos on els continguts lingüístics seran rellevants i significatius perquè siguen apresos en marcs comunicatius com més reals millor. La competència en les llengües del Currículum es pot adquirir, tant en el nivell oral com en l'escrit, en contextos de comunicació pràctica (de la vida quotidiana a l'aula, al centre, a casa...), en el context de la literatura i en el de les àrees no lingüístiques i, en tots, prestar atenció especial a les formes, els significats i els usos lingüístics.

El fet que el treball sobre les destreses i els coneixements lingüístics necessaris per a la construcció de sabers en les àrees no lingüístiques es realitzen, habitualment, en l'àrea de llengua té com a resultat un model lingüístic artificial i generalment descontextualitzat. Sembla lògic pensar que determinats textos podran ser tractats de manera més significativa i realista en les àrees no lingüístiques al temps que s'adquirixen els continguts rellevants d'estes àrees. Valga com a exemple la narració d'un fet històric, la descripció d'una ferramenta o d'un monument, les instruccions per fer un instrument, l'explicació d'un fenomen observat, etc.

D'altra banda hi ha certes estratègies relacionades amb el treball sobre continguts que poden ser tractades amb més propietat en les àrees no lingüístiques com per exemple justificar, descriure, definir, resumir; també les estratègies de processament de la informació: localitzar-la, seleccionar-la, organitzar-la, comunicar-la; estratègies de comprensió i de producció de textos d'especialitat, etc.

Estos aspectes són els que permeten, en una situació de contacte de llengües, augmentar la competència subjacent comuna des de cada una de les llengües que s'impartixen si es té la precaució de realitzar un bon tractament integrat de les llengües i els continguts que s'impartixen. Este plantejament suposa consensuar que hi ha certs continguts de llengua que es poden tractar des de les àrees no lingüístiques; permet també decidir la proporció d'àrees que s'impartixen en cada una de les llengües del currículum i, a més, de quina manera s'ha d'actuar per impartir àrees de coneixement en una llengua que l'alumnat encara no domina suficientment.

És per tot açò que el PEL, com que recull tot el que l'alumnat sap fer en les diferents llengües que coneix, ha de tindre en compte aquelles coses que es realitzen des de les àrees no lingüístiques i que formen part de la competència lingüística de l'alumnat, motiu pel qual no pot tractar-se d'un tema que només afecta el professorat de llengües sinó la totalitat del professorat del centre.

El PEL i el valencià

c) Implicacions en el valencià.

El PEL, des de la seua concepció, respon a metodologies comunicatives per a totes les llengües, la qual cosa comporta garantir la competència en la interpretació i construcció de tot tipus de gèneres textuais, orals i escrits. En estos textos convindrà fer una atenció específica a la forma per tal d'aconseguir un bon nivell de correcció i propietat en l'expressió i la fluïdesa, amb la qual cosa contribuirem a evitar la fossilització de la interllengua i es contribuirà a un millor domini de la llengua, especialment convenient en una llengua minoritzada com és el valencià.

El fet que l'aplicació del PEL implique aplicar enfocaments comunicatius i que es preste especial atenció a la forma ha de contribuir a millorar l'adquisició/aprenentatge de les llengües, molt especialment en el cas del valencià, atès que amb este tipus de metodologies es facilita el treball de les actituds positives i la motivació envers l'ús: es fan servir models reals i se'n promou l'ús personal i social, contribuïx a disminuir les actituds negatives, facilita el pas de l'ús col·loquial a l'oral i l'escrit formal, es potencia el llenguatge de les disciplines acadèmiques, etc.

Enfocament comunicatiu

d) Enfocament comunicatiu

L'ús del PEL no només es basa en l'instrument, s'ha de respirar en l'atmosfera de l'aula i del centre. Com que sempre tenim com a referència els descriptors, l'objectiu general en tots els nivells ha de ser que l'aprenent puga comunicar-se millor amb la llengua.

Perquè açò siga possible cal:

- Provocar un desig de comunicar-se creant situacions que s'assemblen a la vida, a l'experiència i als interessos de l'alumne.
- Perseguir una finalitat comunicativa en cada una de les tasques.
- Destacar el contingut sobre la forma.
- Convertir l'activitat en fil conductor.
- Agrupar l'alumnat de forma flexible.
- Atendre la diversitat de nivells amb la gradació de les tasques d'una mateixa activitat.
- Desplaçar el centre d'interés en l'aula cap al treball i la seua execució i cap a l'alumne/a.
- Considerar els interessos de l'alumnat amb l'augment de la seua motivació.
- Afavorir l'autonomia de l'aprenentatge.
- Redefinir el paper del professor/a.
- Proposar exercicis que recreen situacions reals de comunicació i que despleguen les cinc habilitats lingüístiques.
- Utilitzar materials lingüístics autèntics i variats.
- Fer servir l'autoavaluació com a part integrant del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Amb l'ús del PEL es recomana l'enfocament per activitats perquè facilita l'ús de la unitat didàctica del llibre de text i del PEL. Treballant per activitats mostrem a l'alumnat quin és el producte final ja des de l'inici de la unitat i, de forma natural, l'alumnat troba les necessitats que té per a arribar a ser capaç de realitzar l'activitat final. Negociaran, així, les activitats possibilitadores, els treballs que se seleccionen per al dossier i l'autoavaluació del procés. Les activitats comunicatives es poden treballar a partir de *tòpics, activitats, project works* o integrant continguts d'altres matèries no lingüístiques.

Els primers passos han de ser:

- Selecció de les activitats del llibre de text que facilitaran la resolució de la tasca final.
- Seqüenciació dels treballs per a arribar a l'activitat final.

El punt de partida és l'activitat. El treball d'aula s'organitza dins d'una seqüència d'activitats i són estes les que generen el llenguatge que s'ha d'usar i no a l'inrevés, és a dir, se centra en el valor instrumental del llenguatge.

Treballant per activitats, la unitat didàctica pretén sempre fer coses amb la llengua, i es basa en un centre d'interés. La seqüència coherent d'activitats interrelacionades conduïxen cap a l'activitat final prèviament definida. De l'activitat final sorgix el llenguatge a aprendre, es relaciona principalment amb els coneixements previs i es recreen situacions reals.

Aprendre a aprendre

e) Motivació, reflexió i "aprendre a aprendre".

Un dels problemes que més nota el professorat és la falta de motivació de l'alumnat respecte a l'aprenentatge de llengües. El fet de fer-los participants en la programació i planificació de les activitats i de fer-los compartir la responsabilitat del seu aprenentatge contribuirà a augmentar-ne l'interés per l'aprenentatge de les llengües.

El treball del PEL pot contribuir a la reflexió i a la presa de consciència de com es produïx l'aprenentatge. Així, podem debatre a classe sobre com treballar el PEL, com aconseguir els objectius que ens proposa, els criteris de selecció dels materials, podem elaborar cartells amb els descriptors del Consell d'Europa, cartells recordatoris sobre aspectes diferents del PEL, debatre sobre la dificultat de les diferents tasques d'aprenentatge, fomentar la recerca d'objectius en el llibre relacionats amb els descriptors, incitar l'alumnat a formular els seus objectius clarament relacionats amb el MECR, a avaluar el seu treball, etc.

Algunes activitats que ajuden a la motivació i la reflexió:

- ◆ Potenciar la recollida de cançons, dibuixos, retalls, poemes, etc., per al seu dossier.
- ◆ Entendre el dossier com un projecte de treball.
- ◆ Fer reflexionar sobre com es veu l'usuari com a aprenent d'idiomes.
- ◆ Potenciar l'avaluació de l'aprenentatge per part de la classe.
- ◆ Estimular la reflexió sobre estratègies de comprensió de lectura.

- ◆ Demanar a l'alumnat que prepare una classe.
- ◆ Revisar i mostrar amb certa periodicitat el seu dossier.
- ◆ Conscienciar l'alumnat sobre els objectius del programa.
- ◆ Treball per parelles i en grup. Treball col·laboratiu.
- ◆ Demanar a l'alumnat que especifiqui els seus objectius didàctics.
- ◆ Permetre a l'alumnat escollir com treballar (per parelles, en grup, individualment...).
- ◆ Crear i utilitzar una base de materials didàctics elaborats per la classe.
- ◆ Permetre a l'alumnat l'elecció de les activitats a realitzar.
- ◆ Planificar el treball debatut a classe.
- ◆ Etc.

L'autoavaluació

f) Com afrontar l'autoavaluació a l'aula

L'autoavaluació és clau per al PEL. En el *Passaport* l'alumnat ha d'avaluar el seu domini utilitzant les escales i descriptors del MEQR; en la *Biografia* han de formular amb regularitat els objectius didàctics i han de guardar el material al *Dossier*. Però també és un dels aspectes més problemàtics.

La lògica ens diu que haurem d'avaluar l'alumnat amb els mateixos criteris que hem utilitzat per a especificar els objectius didàctics. En la majoria dels països europeus els exàmens oficials i els esquemes d'avaluació representen un enfocament basat en la regularitat estadística; així, hi haurà un grup xicotet d'alumnes amb resultats molt baixos, un altre d'alumnes amb bons resultats i la gran majoria que s'inclourà en la part central. Però amb la filosofia del PEL, els objectius estan basats en allò que l'alumne sap fer, per tant, sempre serà positiva. Hi ha, així, una gran diferència, ja que l'avaluació es basa en una norma de referència (sempre apareixerà una part negativa) o en un criteri de referència (el qual incita a una actitud positiva).

Quan l'alumne s'autoavalua en el *Passaport* realitza una avaluació sumativa, atès que fa una declaració del domini en un moment determinat, mentre que en la secció de la *Biografia* i en la revisió del *Dossier* es realitza una avaluació formativa profundament integrada amb el propòsit pedagògic del PEL.

L'autoavaluació pot tenir tres aspectes diferents:

- ◆ En un primer aspecte atén el *procés* d'aprenentatge en si mateix. L'alumnat sap avaluar com va progressant, si va aprenent bé o malament, amb quin grau d'encert realitza les activitats i obté els objectius pedagògics.

- ◆ En un segon aspecte atén el domini *comunicatiu* de l'alumnat en relació amb les escales i els descriptors del MECR.
- ◆ En un tercer aspecte atén el domini *lingüístic* de l'alumnat — paraules que coneix, estructures que és capaç d'utilitzar, sons que pot reproduir, etc.—.

L'autoavaluació es pot introduir a poc a poc a l'aula, per a la qual cosa podem realitzar una sèrie d'activitats:

- ◆ El professor tracta els objectius didàctics per a tota la classe.
- ◆ L'alumnat avalua el treball per parelles i el professor fixa criteris per a comparar-los.
- ◆ Es pot negociar els criteris per a la realització satisfactòria d'una activitat.
- ◆ L'alumnat avalua el treball d'altres sense tenir en compte els criteris del professor.
- ◆ El professor comenta amb l'alumnat, individualment, el seu progrés.
- ◆ L'alumnat formula els seus objectius.
- ◆ El professor ajuda a descobrir a l'alumnat allò que han de fer per realitzar correctament una activitat.
- ◆ L'alumnat realitza l'autoavaluació i el professor afig els comentaris per escrit.
- ◆ Etc.

El PEL i la classe de llengua

4.2) Com integrar el PEL en les classes de llengua

La reflexió inicial del professorat és la manca de temps per a dedicar al Portfoli. Així, el professorat es planteja diverses qüestions que l'inquieten com quant de temps ha de dedicar a fer apunts en el *Passaport de Llengües*, a emplenar la *Biografia* o el *Dossier*, com ensenyar l'alumnat a autoavaluar-se, amb quina freqüència ha de dedicar temps a les funcions pedagògiques del PEL, etc. La resposta a totes és quantes vegades siga possible.

El PEL pretén ser un suport per a qualsevol programa d'ensenyament de llengües que pretenga desenrotllar les competències comunicatives de l'alumnat, per la qual cosa no es troba en contradicció amb la utilització del llibre de text. Hem d'usar el llibre de text amb flexibilitat i imaginació. Si pretenem incitar a la reflexió i l'autoavaluació, ben bé es podria començar per negociar amb l'alumnat quins són els objectius d'aprenentatge i, d'esta manera, iniciar un procés de diàleg i negociació amb l'alumnat on també es qüestione quines parts dels llibres es pretenen treballar.

Una manera d'encaixar el PEL amb el programa individual de cada professor o professora és comparar els objectius comunicatius que cada u s'ha proposat amb els descriptors proposats en el MECR. Esta possibilitat ens permetrà dissenyar activitats que fomenten el treball en grup, convidar l'alumnat a crear el seu material didàctic, a crear una base d'activitats didàctiques, etc. Amb este tipus d'activitats aconseguirem un ensenyament més eficaç que si la iniciativa i la responsabilitat descansaren únicament i exclusivament en el professorat.

Nivells i descriptors

a) Nivells i descriptors comuns de referència. Una primera aproximació

Els nivells comuns de referència del Consell d'Europa (annex II) són fonamentals per al PEL. Són la base per a l'autoavaluació en el *Passaport de Llengües* i servixen com a punt de referència per als objectius d'aprenentatge i l'autoavaluació en la *Biografia Lingüística*. Però a causa del seu caràcter general han sorgit certs problemes a l'hora de la seua aplicació, ja que hi ha dificultats per a identificar els nivells particulars en cada situació i grup d'alumnes, amb la qual cosa caldria una especificació més concreta. Per tal de solucionar eixe problema, i sense oblidar que l'alumnat pot participar en el procés de concreció, s'han dissenyat unes escales il·lustratives dels nivells adaptats a les diferents situacions i contextos (vore annex III) i que poden ser utilitzades de diferents maneres.

Algunes activitats d'aula per a introduir els descriptors.

- ◆ Els descriptors es poden usar per a formular els objectius d'aprenentatge i per a planificar les activitats didàctiques. Valga com a exemple l'experiència de la professora Jana Hidslová. Apuntà els descriptors A1 en cinc cartells, un per competència, i encetà el diàleg per a determinar quins els resultaven difícils i quines coses podrien fer a classe per tal d'aconseguir-los. Quan els seus alumnes pensaven que havien assolit un determinat descriptor escrivien el seu nom al cartell i la professora comprovava que la seua autoavaluació era correcta amb activitats per parelles.
- ◆ Es poden utilitzar els descriptors per a formular objectius d'aula. Al principi del curs/trimestre/any..., es pot negociar amb l'alumnat el que han de ser capaços de fer quan finalitzen el període en qüestió.
- ◆ Podem utilitzar-los per a revisar el progrés i formular objectius personals d'aprenentatge. L'alumnat organitzat per parelles pot estudiar els descriptors de determinada competència i nivell i determinar el que són capaços de fer i en què han de millorar. Se'ls permet que formulen què volen aconseguir i que ho anoten en el seu PEL.

- ◆ Podem ajudar l'alumnat a relacionar els nivells i descriptors amb el llibre de text. Abans de començar un tema, s'identifica l'objectiu principal del capítol que es tracte i s'expressa en capacitats segons els descriptors que es faciliten en els annexos.
- ◆ Es poden aplicar els descriptors al llibre de text. En una taula amb les cinc competències cal anotar quines es treballen en el llibre, en cada tema o capítol, i es redacten d'acord amb els descriptors de referència.

Llacunes

5) Llacunes del PEL

Una de les llacunes que podem observar en el PEL és que no es recullen totes les capacitats que segurament presenta una persona plurilingüe. No s'observen referències a trets característics que pertanyen al perfil lingüístic d'una persona plurilingüe com la utilització d'habilitats interlingüístiques de mediació (interpretació i traducció) o la tria intencional d'una de les llengües que coneix en una determinada situació de comunicació. No obstant això, sí que hi tenen presència d'altres habilitats com el fet de presentar actituds favorables envers altres llengües i cultures o les influències interlingüístiques entre les llengües que coneix.

Encara que el PEL pot ser un element valuós que exercisca d'eix vertebrador de la programació de llengües, cal tenir en compte que tot i plantejar contextos d'ús de la llengua (a casa, al centre, en situacions de joc...), no contempla el de la literatura ni el de les àrees no lingüístiques i, a més, no reflecteix una anàlisi crítica de les formes, els significats i els usos lingüístics especialment a partir de la relació de les llengües que coneixen.